

Boje o Terron sur Aisne ve Francii.

(Dokončení.)

Tajné.

53. divise.
Stáb, 3. oddělení.
C. 7310/3.

SV., 24. říjen.

Všeobecný rozkaz č. 26/P. C.

Od 18. října dobyla 53. divise na pravém břehu Aisny předmostí, které jí bylo dáno za cíl, překvapivši a úplně porazivši vojska 119. německé divise; potom si udržela posice proti živým pokusům četných posíl přivedených spěšně nepřítelem s rozkazem zatlačit nás zpět na levý břeh Aisny.

Generál velitel projevuje své hluboké uspokojení přechotě, která provedla útok a udržela dobytý terén, dělostřelectvu, které připravilo a podporovalo pohyb vpřed a krylo svou palbou nové posice, i ženijnímu vojsku, které za střelby v nejtěžších podmínkách zřídilo a udržovalo přechody přes kanál a Aisnu.

Nyní jde o to, vydržeti stůj co stůj přes únavu a ztráty a nepoustupiti nepříteli ani píď terénu chrabrě dobytého a nesmírně důležitého pro úspěch budoucích operací.

Je třeba vydržet děj se co děj a nespolehati na posily, neboť vyšší velitelství je nemůže poslati, protože potřebuje všechny síly, jimiž může disponovati, k zajištění úspěchu rozhodujících útoků, předsevzatých na jiných bodech fronty.

Každý nalezne mocnou posilu v myšlence na drtivé ztráty, jež nepřítel utřil během této velké bitvy a v níž mu není dopráno ani chvilky oddechu; jeho jednotky, donucené k obraně a podřízené po úlomcích vůli našich neustálých útoků, se lámou pod našimi ranami, aniž mu bylo možno je zrekonstituovati.

Vítězství vyjde právě z jeho opotřebovanosti a z naší houževnatosti.

Gen. GUILLEMIN.

Dostanou: tělesa a služby.

Den 24. října byl s hlediska morálního i fysického jeden z nejtvrdších pro obránce Terronu. Ustavičný postřel děly a kulomety a stále nálety letectva, požár ve vesnici, nejvyšší obtížné spojení a zásobování a k tomu ještě stoupající záplava v zádech působily mocně na všechny a začínaly zneklidňovati i chladnokrevného jinak majora Husáka. V jednom ze svých hlášení (11.50 hod.), když nebylo dostatečně vyhověno jeho žádosti o protibaterijní a ochrannou dělostřeleckou činnost, mezi jiným píše:

„Doba zázraků minula a také my je nemůžeme dělat. Dostali jste mé raporty, brigáda i divise také (poštovními holuby)... Udržeti se tu můžeme jen tenkrát, rozbije-li naše kontrebaterie těžkou německou baterii, která nás bombarduje. Je to zločin, jestliže artilerie a aviatika za takovou dobu bombardýrovky nevypátraly, kde tato německá baterie střelí.

Máme již 185 lidí ztrát, lidé žijí v děrách od granátů, protože vesnice hoří každou chvíli.

Vojsk je v týle dost, sami máme netknuté prapory v brigádě. My musíme spát, všech se zmocnila lhostejnost.

P. S.: Dovolat se naší artilerie trvá celou věčnost. — Přikládám kopii raportu poslaného poštovními holuby.“

Ke svým podřízeným velitelům a rotám však mluví jinak. Požaduje od nich vytrvalost, připomíná jim jejich vlasteneckou povinnost, dává jim číslí rozkaz velitele divise, informuje je o situaci a o významu boje a dodává (16 hod.):

„Vím, že jste všichni unaveni a napínáte všechny síly, abyste mohli učiniti zadost své povinnosti. Učinil jsem, co jsem mohl, abych ulehčil naši situaci. Dělostřelectvo naše je zdvojnásobeno. Máme těžké kusy, které již začaly ničivou palbu proti nepřátelským bateriím. Útoku se nemusíme obávat. Německé rotý mají také jen 18 pušek, lidé jsou demoralisováni. Situace naše není tak černá, jak se zdá.

Chápu plně, jak těžká je Vaše služba. Jsme však vojáky, vojáky národními, a budeme si vědomi toho, že na naše činy hledí zraky celé Evropy, opírají se o ně naši doma a na dobrém nebo špatném výsledku naší práce záleží též budoucnost našich drahých Čech. Klademe životy na otlář vlasti, té naší drahé kolébky, která již tolik vytrpěla a s které my musíme pouta jha strhnouti.

Obracím se k Vám, bratři, jako Váš velitel, který cítí s Vámi a je Vám oddán! Budeme brzo vystřídáni. Přemozte únavu, napněte poslední síly a přispějte, aby náš prapor, první český prapor našeho vojska ve Francii, který si za posledních dní získal pochvalu a obdiv našich velitelů, setrval až do konce a potvrdil, že jsme skutečně potomky starých husitů a opravdovými vojáky za svobodu.“

Velitel divise zasahuje po prostudování podrobného uspořádání obrany a po úspěšné činnosti sousední 134. divise rozkazem čís. 27 (24/X — 19.30 hod.) dává několik pokynů k organizaci obrany svého pásma:

I. Během odpoledne postoupila 134. p. div. hřbet severně od Chestres a posunula se na svahy západně od Chalonu (potok).

II. Úloha 53. p. div. zůstává táž jako včera: opevniti se na místě a čeliti každému útoku dobyté předmostí musí býti udrženo stůj co stůj.

III. 106. brigáda musí zejména věnovati pozornost dvěma bodům: lesu jižně od statku Malva a roklí západně od Clairefontaine. Pozorovací hlídky postavené dnes v noci před nimi budou tedy ponechány na svém místě a nebudou prozatím posunovány dále.

IV. Je zásadně nutné zesílit přes únavu vojska obrannými pracemi organizaci čáry odporu a pevně tam umístiti kulomety.

Ženíjní vojsko dostalo rozkaz, aby ještě dnes večer utvořilo sklad nářadí u západního východiště z Vrizy.

V. Ačkoliv jsou početní stavy dosti ztenčeny, budou obranná vojska rozestavena do hloubky více než nyní. Je nutno zároveň pro dobrou organizaci obrany i pro odpočinek mužstva, aby obsazení čáry odporu bylo omezeno na minimum a aby zbytek mužstva byl rozestaven do hloubky proti svahu.

VI. Zejména terronská posádka musí být omezena na minimum v prospěch vytvoření záloh rozložených mezi statkem Macquart a přechody přes Aisnu.

VII. Náčrtek přechodů přes Aisnu byl zaslán včera. Lávká byla dokončena dnes v noci, dnes v noci bude započat přechod mezi „e“ a „f“, aby se mohlo přejíti přes zátoku „e“, bude prodlouženo dále na východ od „f“.

Ostatně od včerejška klesly vody o několik centimetrů...“

Vidíme, že se věnuje zvláštní pozornost obraně Terronu a všeobecnému uspořádání obrany do hloubky a že klade se důraz na to, aby vpředu zůstalo sil jen tolik, kolik je nevyhnutelně třeba. Velitel čs. brigády a pluku upozorňuje důtklivě na tuto okolnost velitele obrany Terronu a nařizuje, aby aspoň jednu ze svých rot odeslal za řeku, jinou část praporu dal mimo Terron (Macquart) a v něm ponechal jen dvě rotý a kulomety. Major Husák chápe plně tento požadavek, přislubuje odeslati svou nejvyčerpanější rotu (Šidlíkovu) za řeku ještě v noci na 25/X. Avšak v ranním

hlášení upozorňuje na nevýhody tohoto řešení vzhledem k obtížnostem spojení. V Terronu a u Maquart si ponechává 2., 3., 6. rotu a celou kulometnou.

Pro pochopení situace a také s hlediska psychosy bojového ovzduší je zajímavé čísti dnes toto hlášení (25/X — 9.45 hod.), které bylo v originále psáno francouzsky:

„Včera ve 23 hod. jsem dostal rozkaz, podle kterého má být pozměněno obsazení Terronu. Rozkaz bude vykonán během dnešní noci. Této noci nebylo to možné, zdálo se, že bude klid, avšak od půlnoci nepřítel každých 10 minut nám sem poslal několik dělových střel velké ráže, po třetí hodině bylo to již skutečné bombardování,

1. Rozkaz jsem dostal pozdě.

2. Dokud umístění u koty 153 nebude obhlédnuto a vytyčeno zálohou za dne, a to takové, které je skryto před zraky nepřítele a nebylo ještě bombardováno, je nemožné tam poslati jednu rotu. Začít práce „au jugé“ v dohledu nepřítele, znamenalo by ztratiti rotu během půl hodiny.

3. Nedostal jsem ještě nářadí potřebného k provedení této práce. Našli jsme sice něco ve vesnici, k upravení a zesílení posice potřebujeme však více nářadí.

Úseky rot musí být znovu změněny pro nestejnost početních stavů rot. Samo sebou se rozumí, že kulometry Matičkovy roty tvoří hlavní strukturu celé posice.

4. Odešli jednu rotu za řeku. Nepočítám pak s ní jako se svou zálohou, nemohu za praporek zálohu považovati rotu, vzdálenou aspoň 5 km od první linie. Nesmí se zapomínati, že přejíti lze jen přes Vrízy a Vandy; je nemožné požadovat, aby mužstvo neslo všechnen náklad a lehké kulometry, jde-li až po kolena, někdy až po pás ve vodě.

Všeobecně vše to, co je za řekou, vyjma KLOUDŮV dozor, nemůže nám být nijak platno.

V noci na dnešek bylo na nás méně střeleno. Střelba našeho dělostřelectva znamenitým způsobem uklidňuje Němce a zvláště je to předvídaná střelba „B-2-F“.

Bohužel, když jsme po prvé žádali zemní telegrafii, trvalo to hodiny. Střelba počala až za jednu a půl hodiny. Po druhé to trvalo jen 50 minut a po třetí již méně. Bylo by ideální, kdybychom ji dosáhli za 3—5 min. Zajisté, že by toto pro nás tak vážné mezidobí mohlo být o mnoho zkráceno, kdyby služba zemní telegrafie byla uspořádána na nejzazší výkonnost.

Touto odvetou našeho dělostřelectva morálka našeho mužstva je značně zvýšena.

Dělostřelecký poručík L'AINNE nám zde účinně pomáhá.

Upozorněte naše pozorovatele na kotě 150, že dnes budeme se snažit skryti zář našeho světlometu při signalisování (zář se odráží a blyští ve vodě) a použití zeleného neb jiného skla. Ať nám oznámí, jestliže světlo neuvidí.

Oznamte všude, že se jmenujeme:

Terron — Žižkov

Vandy — Smíchov

pozorovatelna 150 — Petřín

Vrízy — Libeň¹⁾

Posice na Escharson à 149 — Letná
statek Maquart — Kravín

Roty mají jména svých velitelů (ŠIDLÍK, MAKOVÍČKA, VLASÁK, MATIČKA, LEXA).

Protestuji proti telefonickým rozhovorům, jako se stalo v 5.30 hod., kde se rámcem mluvilo o rozkaze generála, nařizujícím odchod dvou rot z Terronu za řeku. Příště ihned rozhovor přeruším ...“

Praporek HUSÁK.

V odpověď na toto hlášení velitel pluku nemohl učiniti nic jiného, než poukázati na rozkaz divise a 25/X v 11.30 hod. nařizuje:

„Večer za soumraku musí být posádka Terronu maximálně ne více než dvě a půl rot a kulometná rota. Zbytek, t. j. jedna a půl roty (minimum), musí být na západním břehu Aisny na poloviční asi vzdálenosti mezi Echersonem a mostem Vrízy, hotova v čas potřeby k použití na Terron přes použitelné přechody.“

¹⁾ Srovnajte mapu kraje s Prahou a s těmito jmény a uvidíte, že v Terronu tehdy vzpomínali na Prahu. (Autor.)

Tento rozkaz byl proveden bez zvláštních příhod před půlnocí 25./X.

Téhož dne se podařil desátníku 3. kul. roty Otmanovi znamenitý úlovek; sestřelil totiž jeden z nepřátelských letounů, které neustále obletovaly francouzská postavení.

27. října nastalo v severní části úseku divise a zvláště u posádky Terronu jisté zlepšení situace. 124 pl. USA. (amer.) dostal totiž úkol vyrazit v 16.30 hod. k útoku na čáru Fme Forest zákrut Aisny 600 m západně od mlýna Vonce a zlikvidovati tak prostor Rilly-aux-Oies. Zajištění spojení se severním křídlem 53. divise a kryt pravého boku útoku bylo uloženo spojovacímu oddílu, složenému z jedné čety roty šidlíkovy a jedné čety kulometné roty Kloudovy.

Tato místní akce se setkala s úspěchem a tím, že byla ohrožena ze severu posice Vonce, nepřítel u Terronu značně pozbyl jistoty a příští dny zřejmě v jeho reakcích bylo cítit jistou nervositu. Německá děla, postavená až dosud v palebných postaveních u Vonce, byla nucena ustoupit. Nazítří, t. j. 28., začala též značně klesat hladina zátopy a život v předních sledech nabyl snesitelnějších forem.

*

Povězme si ještě pro úplnost stručně několik slov o činnosti 22. čs. pluku v sousední 134. divisi, abychom měli úplný obraz celého úseku.

Prapor Poiré po zasazení do úseku byl napaden, 22./X odráží nepřitele, který mu zanechává zajatce; prapor Prignotův zadržuje nepřátelský útok v noci s 22. na 23., potom podniká protiútok a zajímá německého velitele praporu, dva důstojníky a asi 20 mužů, zmocňuje se děla a sedmi kulometů. 25./X prapor Poiré útočí znovu na kotu 153 severně od Chestres, avšak přes všechno úsilí, pro palbu nepřátelských kulometů střelejících kosou palbou ze skrytých postavení, nepodaří se mu dosáhnouti cíle.

27. října vystřídá prapor Grardův tento prapor a útočí na týž cíl. Podařilo se mu sice zajmouti několik mužů, je však palbou zastaven, jakmile se objeví na vrcholku plateau, a je donucen k návratu do výchozích posic.

Dne 29. v 8 hod. vrací se 22. čs. pluk znovu pod velení 53. pěší divise tím, že úsek divise je rozšířen na jih až k severnímu okraji Chestres.

Ježto divise má býti v brzké době vystřídána 124. divisí, je zatímne podřízen veliteli 106. brigády.

Vystřídání se děje za noci s 29. na 30. a s 30. na 31. a 1. listopadu. 53. pěší divise bez svého organického dělostřelectva, které zůstalo v úseku, se seskupuje v prostoru St. Soupplet,¹⁾ její zbraně jsou umístěny severně od říčky Py, služby a trény jižně od této říčky.

V.

Všimněme si německé strany, abychom mohli řádně ocenit úsilí vynaložené oběma protivníky. Jsme tu u 3. armády (v. Einem) a v úseku XVI. arm. sboru, jemuž velí gen. lt. Wild von Hohenborn. Tři divise tohoto sboru jsou rozloženy:

199. v úseku Terron s/Aisne, její levé křídlo na kotě 153 severně od Vandy hraničící s

¹⁾ Ztráty 53. p. div. v tomto období bojů od 15. do 31. října byly značné:

106 p. brigáda: 22 důstojníků a 986 mužů mrtvých a raněných; 1. čs. brigáda: 27 důstojníků a 1157 mužů; dělostřelectvo: 43 mužů; žen. roty: 2 důst. a 43 mužů.

4. bavorskou divisi, která má úsek až k silnici Vouziers—la Croix aux Bois (v to),

202. p. divise pak jižně k Privatu (mimo).

Nás podle tohoto rozložení zajímají především obě první. 199. divise má pluky 114., 357. a 237. p. pl. — 4. bavorská divise 5. pl. bav., 4. pl. bav. a 9. pl. — 4. bavorská divise byla před 21/X vystřídána 1. bavorskou divisi (1. pl. bav., 2. pl. bav., 24. p. pl.).

199. divise byla pak 24/X rovněž pro přílišný úbytek sil vystřídána 213 p. divisi pl. 32, 71, 144 (149?).

Po prvním větším útoku 18/X dalo velitelství armády veliteli XVI arm. sboru k dispozici 242. divisi pro případné protiútoky a zabránění průlomu ve směru Quatre Champs. Organicky měla pěší pl. 476 v Quatre Champs, p. pl. 475 v prostoru Camoy Fme za směrem Chestres La Croix, p. pl. 127 jižně od les Alleux. Tato divise byla postupně zasazována do boje, jak francouzské útoky ohrožovaly postavení a také byla postupně — zničena.

Stručně probereme chronologický vývoj událostí s hlediska německého tak, jak se nám jeví z některých válečných deníků jednotek a ze zpravodajských hlášení 53. p. divise.¹⁾

15.—17. X došlo vlastně jen k zjednání dotyku s nepřítelem. Někde byl to dotyk s krycími prvky a jinde (u Vandy a Chestres) se podařilo Francouzům zjednatí dotyk s hlavní obrannou posicí, která v našem úseku vedla všeobecně na kotě 161 u Voncq, 170 (východně od Terronu), 157, 193 (východně od Vandy), Moulin de Landeves, koty 143 a 163.

18/X je vlastně den první vážné činnosti se strany francouzské. Vandy, jež je prvním cílem útoku, je obsazeno 114. pl. Zde se pod záštitou mlhy podařilo Francouzům vniknouti, obsaditi vesnici a dosáhnouti západního svahu koty 153. Francouzský nápor zastaven protiútokem dvou rot (1. a 9. kpt. Merbach?), další protiútok (6. a 7. roty) nepořídil již nic.

K 15. hod. z rozkazu divise připraven nový protiútok pod velením mjr. Jakobse, velitele pl. 237. Účastní se ho celkem 8 rot (čítaje v to i jednu ženijní rotu), je proveden ve třech skupinách a současně s jinou akcí 4. bavorské divise. Vše to pro přílišnou roztržistěnost sil na slabé, neprůrazné skupiny úplně selhalo, se značnými ztrátami.

19/X byly nepřátelské přechody Aisny silně rušeny dělovou palbou.

II./357., který byl v divisní záloze u Les Alleux, je přisunut na 157. a usměrněn k novému případnému protiútku na Vandy. Útočí v 7 hod., ale střetne se s útokem francouzským a nedosahuje úspěchu. Na noc pak byl celý pluk mimo 1. a 11. rotu stažen do Les Alleux, uvedené roty pak (společně s M. 237) dne 21/X útočily na Terron.

Den deštivý, zamlžený.

Tento protiútok byl zase disponován ve třech skupinách.¹⁾

20/X zasazen do úseku (někde mezi Vandy a Pissot?) 149. p. pl. (snad od 213. p. divise?).

¹⁾ K dokumentaci mi tu sloužila též práce plk. gšt. Hanáka, bývalého čs. voj. attaché v Berlíně (viz Voj. rozhledy, roč. IX, čís. 9). Proto pojednávám zde o věci jen co nejstručněji a tolik, kolik třeba k jednoduchému pochopení strany německé. Tamtéž lze najíti údaje o německých početních stavech a podobné podrobnější informace.

¹⁾ Viz článek plk. gšt. Hanáka.

21/X nařízen útok: „...199. p. divise se silným levým křídlem k zpětnému dobytí Hornbergu (kota 153 — Vandy), 1. bav. divise k zpětnému dobytí Sibyllenhöhe (kota 153 u Chestres?).“ Když v 8 hod. ráno vyrazil, znovu narazil na francouzský útok a neměl úspěchu.

Velitel 3. armády po tomto neúspěchu ve 12.35 hod. telegrafuje veliteli armádního sboru: „Útok sboru Wildova nesmí uváznouti na poloviční cestě. Všechny zálohy nasadit, aby nepřítel byl zaháněn stůj co stůj za Aisnu, než přivede posily.“ A velitel armádního sboru k tomu dodal: „...očekávám bezpečně, že armádní sbor bude dnes večer stát s vítěznými trupami na Aisně...“

V dalším boji na Terron podnikly protiútok pluky 127 a 357; podařilo se jim sice dočasně v poledne vzít Terron, ale ztrácejí jej v 16.30 hod. Pluk 357 podniká znovu protiútok, ale marně: v tomto dni byla zde 199. div. vlastně úplně rozbita, takže žádala o vystřídání.

U 237. pluku, který též podniká protiútok na Terron, padl velitel pluku (?) mjr. Jakobs v čele I./237. II./237 vnikl do Terronu jen na krátký čas a byl znovu zaháněn.

Další boje byly již mírnější; jejich průběh jsme dostatečně sledovali při předchozím líčení a popisu událostí na francouzské straně.

Vrchní německé velení sledovalo pilně události této krátké fronty. Plk. gšt. Hanák v své práci cituje telegram, který 23/X císař sem poslal vojskům.

Byli-li Němci uznali pro sebe, zajisté nebylo tomu tak, co se týče nepřitele, neboť si dovolili, patrně pro morální posilu svých vojáků, v svém rozkaze z 23/X tvrditi: „...Nepřátelská 53. divise je opotřebovaná, vyjma československý pluk 22 (ten je však málo spolehlivý, je v něm mnoho „Deutschböhmén“ a má větší počet přeběhlíků). Lze počítati s tím, že bude zasažena nová divise.“

Sledujeme-li podrobně deníky jednotek, vidíme, že mají zaznamenaného jediného přeběhlíka;¹⁾ o způsobu jeho zajetí jistě by se mohlo diskutovati. O přijímání příslušníků německé národnosti do našich pluků tehdy ovšem nemohlo být vůbec řeči.

Pro zajímavost a k srovnání uvedu zde několik vět z listiny zpráv 134. p. divise, čj. 391(2) z 23. října, sestavené podle výsledku zajatců a dokumentů za boje získaných, z nichž některé byly v opise zaslány podřízeným velitelům:

„Ůmysly nepřitele. — Byl vydán rozkaz stůj co stůj dobytí ztracených území a je udržeti.“

Někteří mluví o ústupu, který bude proveden až na Meusu; žádná zpráva nemůže přesněji naznačit dobu, kdy k tomuto ústupu dojde. Jeden důstojník 2. pl. bav. pěch. však přece prohlašuje, že trény jeho pluku 20. t. m. opustily území a šly velmi daleko nazpět (30—40 km). Srovnáme to se starou zprávou, která nám říká, že se tělesové trény 22. mysl. pl. vrátily do prostoru u Sedanu. Jiný zajatec, který se vrátil právě z dovolené, prohlašuje, že se ze Charleville odváží všechen válečný materiál.

Morální stav. — Je mnoho silných neshod mezi Bavoři a Prusáky. Důstojníci dokonce prohlašují, že Bavoři by mnohem raději bojovali s Prusáky než s Francouzi. Všichni shodně vynášejí hrdinnosti vojsk, jež je zajala, a zvláště československých.

Všeobecný dojem. — Vojska, která jsou proti naší divisi, jsou dobrá, dobře vedená subalterními důstojníky... Jejich protiútoky neměly úspěchu a nepřítel se snaží všemi prostředky zpomalit náš postup (použití otravných granátů ve velkém množství).“

¹⁾ Byl jím vídeňský příslušník voj. Pečenka, který po návratu do ČSR. byl prý ve vyšetřování. Zda a jak byl trestán, není známo.

Ještě na jednu zajímavost třeba upozornit. Všimli jste si zajisté, že se mluví v německých dokumentech o jménech v terénu, která byste marně hledali na mapě. Nepřítel zde používal svých vlastních německých jmen; činil to zásadně i u jmen statků, lesíků a i některých vesnic a samot.

*

V mém pojednání jsem se již zmínil, že německé postavení na čáře Terron—Falaise bylo později vyvráceno oboustranným překročením na křídlech a hlavně postupem 1. americké armády, manévrující na jiho-východě. Předtím však bylo uloženo generálu Cotovi,¹⁾ veliteli 124. p. divise (14. armádního sboru), která byla od 29/X zasazena tak, že její pravý bok byl severně od čáry Echarson—Terron, aby útokem, provedeným 1. listopadu, zlikvidoval odpor Voncq a na kotách 161, 124 a postupoval dále na sever. Ženíjní rotý postavily ve dvou předcházejících nocích potřebné výpomocné lávky. V noci na 1. listopadu přecházejí pěší pluky 101 a 124 Alsnu, shromažďují se v útočné sestavě podél polní cesty kóta 99—Terron a po dělostřelecké přípravě, která začala v 5 hod. ráno, vyrazí pěchota, využívajíc lehké mlhy, směrem kóta 161, překračuje a tím likviduje odpor Voncq a získává terén v hloubce několika kilometrů.

VI.

Všimněme si nyní v závěru několika zajímavějších věcí a snažme se získati některé poznatky.

1. Co se týče činnosti velitelské, vidíme, že v rámci armádního sboru měl velitel 53. divise úkol celkem vděčnější než jeho jižní soused, velitel 134. divise, třebaže oba úkoly vlivem terénu spolu souvisely. Při provedení se celá činnost divise na jihu projevila jako samostatná celkem akce brigády, velitelem 106. brigády pevně vedená, a na severu byla to činnost praporu (Husákova) s úkolem bočné obrany jižní akce, prodloužené a opřené jaksi stupňovitě o další prapor (Bourgignonův). Vliv velitele brigády a pluku se zde projevuje velmi málo; jsou jen prostředníky při dodávání rozkazů a zůstává jim jen příprava záchytné posice na levém břehu Aisny.

To se ovšem, zvláště ve dnech 17.—20., zajímavě odráží v rozkazovací technice. Vidíme, jak rozkazy velitele divise jdou v opise téměř celé až k velitelům rot a ukládají úkoly a cíle, kterých v dané situaci zřejmě nemůže býti dosaženo.

2. Z toho, co bylo uvedeno, je zřejmo, že si tu terén diktuje rozdělení úkolů. Setkáváme se tu znovu s nezvratnou zásadou, že pro pěchotu a stupeň jednotek, o kterých tu jednáno, je terén jedním z nejdůležitějších prvků, jeho správné pochopení a ocenění veliteli všech stupňů má vliv na průběh, úspěch nebo neúspěch akce.

Velmi dobře byl terén pochopen velitelem 9. armádního sboru, když nařídil cíl první fáze; kdyby při provádění daných úkolů bylo disponováno jednotkami soustředěněji a s větším důrazem právě ve směru hlavního úsilí (Vandy—kóta 153), možno předpokládati, že by skutečně bylo došlo k provedení druhé fáze tak, jak si ji velitel IX. armádního sboru představoval.

¹⁾ Viz pojednání o ženíjních pracích při této akci v „Revue du Génie Militaire“ listopad 1929.

Po obsazení Terronu zakoušela jeho posádka především palbou z koty 170 tak, že sama žádala o dovolení útočit na ni. Útočit přímo z Terronu bylo nemožné, vyšší velitelství zajisté tak chtělo učinit z jihu stejně, jako se stalo později 1/XI při útoku na kotu 161 u Voncq. Mohlo však k tomu dojíti teprve po dosažení vhodného východiště, t. j. koty 153 a koty severně od 193.

Jinou vhodnou terénní příhradou by byla ta, jež je ohraničena kótami 161 (u Voncq), 124, 170 u Terronu a hřbetem táhnoucím se na jih a severním svahem koty 153. Ta je však příliš rozlehlá pro prostředky, kterými velení skutečně disponovalo, a těžko by bylo prováděti neutralisaci všech potřebných míst v tomto rozlehlém okruhu.

S hlediska obrany vidíme tu vzácný snad příklad tak skvělého využití předem umístěných těžkých kulometů, mnohdy na protisvahu k metné palbě a po mém soudu i k palbě skryté (ze skrytého postavení), dnes tak diskutované; zvláště na kotě 153 severně od Vandy myslím určitě, že jí bylo Němci použito. Na důležitých místech jsou pro kulometry a pozorovatelný umístěny betonové bloky jen málo nad terén vyčnívající a skvěle maskované, opatřené jen nejnútnejšími nebo žádnými drátěnými překážkami a tím pro letectvo vůbec neviditelné. Ještě dnes při jejich shlednutí lze si učinit pojem o tehdejší situaci obránce.

3. Ze zbraní pěchoty tu převládá těžký kulomet s převahou zdrcující. Jsou to kulometry Němců, které zachraňují vždy koty 170, 153 a 193. Na československé straně zase kulometry Matičkovy roty, které jsou zřejmě kostrou obrany Terronu a v znamenité souhře s kulometry roty poručíka Klouda střílejí nepřímou i přímou palbou do údolí Aisny, na velké trojúhelníkové louky severozápadně od Terronu a na přilehlé straně, místa to protiútoků a pravděpodobného ústupu nepřítelů.

Dělostřelectvo na obou stranách má velmi dobré pozorovatelný, které mu dovolují palbu se vzácnou přesností, avšak terén, zvláště u 106. brigády, má dosti hluchých prostorů, kam těžko bylo zasahovat. Proto také snad na straně německé vidíme tak rozsáhlou činnost letectva v boji proti pěchotě. Této činnosti nutno najisto přiznati velký morální vliv u obránců. Zajímavé však je poznání, že při příliš časté činnosti, když pěchota poznala, že všechen ten rámus vlastně nemá valné praktické účinnosti, zvykla si jistě opatrnosti a tyto letecké útoky byly pak zajisté nebezpečnější pro samo letectvo než pro napadenou pěchotu.

4. O obtížích spojení je dosti pověděno v pojednání samém a v některých připojených hlášeních. Na stupni praporu, pamatuji se, že dokud velitel praporu Husák na př. byl na kotě 149 a měl na pozorovatelně svého pobočníka por. Eliáše, který přesně pozoroval a hlásil, mohl klidně svým spojovacím aparátem řídit boj své jednotky. Stejně je tomu u 106. brigády. Jakmile však velitel praporu byl nucen přejít do Terronu, kde ovšem pro další obranný boj byla jeho přítomnost nutná, dochází vlivem okolností k obtížím spojení s týlem a zvláště s dělostřelectvem přímé podpory, které způsobily, že prapor je celou tu dobu jakýmsi izolovaným a předsunutým střediskem odporu.

S hlediska technického spojení zajímavá a nejučinnější byla činnost zemní telegrafie, světelných signálů a poštovních holubů.

5. Máme zde proti sobě dvě vojska, která zajisté jsou na značné morální výši. Nepřítel, který je si již sice vědom svého neúspěchu, ale přece se drží celkem dobře, jsa podporován zvláště výjimečně vhodným teré-

nem a předem připraveným postavením. Zajímavé je však, že nedochází k bodákovým útokům a k bojům muže proti muži, mimo několik výjimek, kde byl překvapen v boji o ulice. A přece se tu bojovalo úporně o každou píď terénu. Vždy, jakmile se podaří neutralisovat kulometnou palbu a dělostřelectvo, upouští nepřítel od boje a posice padá. Byl to prostě boj o kulometná hnízda a zde třeba přiznati, že německý voják a zvláště poddůstojník u kulometu vydržel do poslední chvíle.

Na straně francouzské souhra českého a francouzského elementu je dokonalá. Mužstvo šlo nadšené s jistou dávkou zvědavosti do útoků, které na této frontě celkem nepoznalo, a zvláště u 1. praporu, kde bylo hrdé, že pracuje pod svým, jen českým velením. Všeobecně se tu uplatňovalo dosti iniciativnosti v drobném boji u hodností i u mužstva. Velkou zkouškou vytrvalosti byla zátopa údolí v zádech, nedostatek spojení a konečně také na některých místech požáry v Terroně. Příznivé zprávy o úspěchu české politické akce byly však znamenitou morální pobídkou. Mluvit o mužstvu francouzských pluků, na př. 106. brigády, lze skutečně těžko. Byli obdivuhodní v svém odříkání, zvláště uvážíme-li malé početní stavy rot (až 30 pušek) a osamocení, v kterém z toho důvodu bylo jak mužstvo, tak důstojnictvo při provádění daných úkolů.

6. Zajímavé je snad povšimnouti si, jak se projevovaly obtíže, co se týče vzájemné neznalosti řeči. Poněvadž bylo poměrně málo vojáků, znajících dobře francouzsky, stávalo se, že velitelé praporů musili jít osobně k sousednímu praporu, neboť nebylo možno spolehnouti na přesné dodání informací pomocí prostředníků. Mimo několik důstojníků a poddůstojníků byly znalosti franštiny velmi slabé, ale přece tím souhra nijak netrpěla. Práce byla ovšem těžká a svízelná a bylo třeba, aby důstojníci řeč ovládající konali často službu spojek, jako na př. sám velitel praporu (Husák) nebo pobočník velitele pluku (kpt. Čermák).

7. V pojednání plk. gšt. Hanáka čteme, že velitelství XVI. německého armádního sboru, který byl zasazen právě v tomto kraji, vydalo jakousi instrukci „Kampferfahrungen“, kde se dosti zajímavě naznačuje, jak čeliti francouzským útokům. Tvrdí se tu, že Francouzi útočí ponejvíce v údolích a proto že je nutno věnovat jejich obraně zvláštní pozornost. Hlavní opěry umístit na obou bocích a taktéž zálohy, aby nepřítel při útoku byl vzat do jakýchsi kleští a aby mu byl znemožněn postup. Pro obranu je to dobrá myšlenka, ale těžko to lze tvrditi o francouzském útoku. Boje, které jsem výše popsal, tomu nenasvědčují. Spíše by bylo možno v tomto případě vyvoditi pravý opak.

8. Všimneme-li si nyní našeho konkrétního příkladu jako boje o osadu, můžeme si krátce a heslovitě vyvoditi některé v celku již známé zásady, zde znovu ověřené:

Pro útok: útok přímý nutno kombinovat s obchvatnými manévry a snažit se dojíti k obklíčení (koncepce útoku praporu Husákova).

Útok překvapením je sice též možný, doporučuje se však využití mlhy, tmy, kouře a p. (první protiútok Šidlíkův),

důležité je při útoku na osadu neutralisovat dělovou palbou všechna zevnější místa případných protiútoků (kota 170, 161),

individuální iniciativa nižších velitelů a mužstva je tu nejvýš nutná (Šidlíkovy protiútoky, Matičkova organizace obrany a j.);

pro obranu: obrana provedena především bočnou palbou samostatných zbraní (kulometné rotý Matičkova a Kloudova),

musí býti předvídána stejným způsobem i uvnitř obce (lehké kulometry rot),
 využití stavení pro kryty musí býti velmi opatrně voleno (smrt por. Plívy, požáry),
 pečlivá příprava odvetných protiútoků uvnitř i vně obce,
 mravní vytrvalost, úpornost a schopnost fysického odříkání všech obránců (viz obtíže spojení a zásobování).

Je dojemné procházeti se dnes po bojišti u Terronu. Jdeme úzkou silnicí od statku Bobot, kde československý pomník legionáře s granátem v ruce střeží symbolicky sedanskou silnici a hřbitov padlých druhů. Dále podél Croix de la Chapognière, Pissot Fme, hřbitov Vandy a obce Vandy... Nenajdete již statek Macquart. Zastavte se však u zdi hřbitova terronského, kam byly ukládány po celou dobu boje mrtvol padlých Čechoslováků, a jdouce v „rue Tchecoslovaque“, přijdete k bývalému SV. mjr. Husáka. Všude kolem vsi a zvláště na kotě 170 nacházíte ještě betonové kryty jakoby připravené k novému úkolu obrany.

U kostela v Terronu bude vbrzku stát pomník se sochami dvou vojáků bratrsky si ruce tisknoucích, vojáka československého a francouzského. Toto bratrství obou armád zde vyjádřené a obětovnost jejich příslušníků v tomto koutě Francie padlých je právě největším poučením a poznatkem, jež nám všem boje u Terronu podávají pro budoucnost.

Vojenství u nás a v cizině.

—o:

Maršál Lyautey.

27. července t. r. zemřel na svém zámku v Thorey u Nancy maršál Lyautey, chlouba vojenské Francie, pokračovatel velkých koloniálních kapitanů Bugeauda, Faidherbea, Gallieniho.

Louis Gonzalve Hubert Lyautey narodil se 17. listopadu 1854 v Nancy z vojenské rodiny. Jeho praděd, Pierre Lyautey, Commissaire ordonnateur des guerres,*) sloužil věrně císaři Napoleonovi Prvnímu. Otec maršála, bývalý žák „Ecole Polytechnique“, byl vynikajícím státním inženýrem.

Hubert Lyautey studoval v Nancy, později v Dijonu a vytyčil si ideál: pokračovati v přerušené rodové vojenské tradici. Roku 1873 vstoupil do vojenské školy St. Cyr, z níž vyšel r. 1875 jako poručík tehdy existujícího „sboru důstojníků generálního štábu“ (Corps d'Etat-Major). Po rozpuštění tohoto sboru přešel do jezdeckva. Od r. 1880 do 1882 sloužil v Alžírsku; v 28 letech byl jmenován kapitanem a povolán do Francie, kde byl přidělen známému generálu L'Hotte, inspektoru jezdeckva. Později v čele eskadrony 4. pluku jezdeckých střelců byl skvělým velitelem. Hluboce oddán svému povolání projevoval velkého ducha iniciativy. „Mým úkolem,“ pravil, „je, dáti mně svěřeným mužům v kasárnách zábavu vedle výcviku a práce, zříditi jakési zátiší pro tyto děti, které jsou nám svěřeny (neboť jsou to skutečné děti), a

*) Tolik jako náš šéf-intendant armády.